

Ivan Brož

DETEKTIV PINKERTON

A TI DRUZÍ

Dramatické příběhy vyzvědačů Severu a Jihu

EDGE
MAGNET

2/2008

DETEKTIV PINKERTON

A TI DRUZÍ

DRAMATICKÉ PŘÍBĚHY
VYZVĚDAČŮ SEVERU A JIHU

PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST
NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Ivan Brož

DETEKTIV PINKERTON

A TI DRUZÍ

DRAMATICKÉ PŘÍBĚHY

VYZVĚDAČŮ SEVERU A JIHU

Copyright © Ivan Brož, 2008

RMK ČR E 17663

ISSN 1802-6915

ISBN 978-80-7250-404-6 (PRAŽSKÁ VYDAVATELSKÁ SPOLEČNOST)

ISBN 978-80-87027-79-0 (NAKLADATELSTVÍ EPOCHA)

Výzvědné služby v rozběhu

NEJSTARŠÍ ŘEMESLO

Říkává se, že činnost vyzvědačů, lépe řečeno „špionážní řemeslo“, je „druhým nejstarším povoláním“. Metody a prostředky používané výzvědnými službami se vyvíjely v průběhu staletí. Stejně jako v době největšího rozvoje starověkých říší – Egypta, Mezopotámie nebo Číny – potřebovali představitelé států i v dalších generacích dostatek informací, aby mohli spolehlivě vládnout. Nejinak tomu bylo i v tak historicky relativně mladé zemi, jakou byly ještě v polovině 19. století Spojené státy americké.

Zpočátku se sice zdálo, že narozdíl od evropských států, kde bylo vyzvědačství na vysoké úrovni a posvěceno nejvyššími státními a koneckonců i církevními hodnostáři (kardinálové Richelieu a Mazarin), se tyto aktivity v USA nerozvinou do takové podoby. Ačkoli sám George Washington, původem zdatný pátrač v indiánských válkách a pak vůdce americké revoluční války proti britské koloniální správě, razil názor, že „nezbytnost řádného zpravodajství je očividná a není třeba ji zdůvodňovat“, přesto se americká republika po svém zrodu nemínila příliš zapojovat do výzvědných aktivit ani na novém, natož pak na starém kontinentě. Jistě, američtí vyslanci v evropských metropolích měli – jak se lidově říká – uši nastražené i oči otevřené, pokud se jednalo o cenné informace politického nebo hospodářského charakteru, ale samotná špionážní služba fakticky nebyla z Washingtonu řízena v nějaké přísně organizované formě.

Posléze v americko-britské válce (1812) opět vzrostla role vojenského průzkumu. V americko-mexické válce (1846–1847) byly nasazovány takzvané „špionážní roty“ složené převážně z rodilých Mexičanů, protože anglicky mluvící Američany bílé pleti nebylo možno použít k pronikání ani do řad mexického vojska, ani do mexických vládních či hospodářských institucí. Po mírové smlouvě uzavřené v Guadalupe Hidalgo dne 2. února 1848, podle níž USA získaly veškerá teritoria severně od Rio Grande a celé území dnešních států Nového Mexika a Kalifornie, se zde výzvědná činnost jakoby uchýlila ke spánku.

K oživení zpravodajských aktivit došlo teprve s občanskou válkou – bratrovražedným konfliktem mezi odtrženými jižanskými státy (Konfederace) a USA (Unie), nazývaným též jako válka Jihu proti Severu. Toto střetnutí mezi severními průmyslovými a jižními plantážnicko otrokářskými státy o další charakter vývoje USA začalo útokem jižních vzbouřenců na pevnost Fort Sumter 12. dubna 1861 a skončila kapitulací konfederovaných vojsk dne 9. dubna 1865 u Appomattoxu v jižní Virginii. Snahy prezidenta Lincolna o mírové řešení se neseťkaly s úspěchem, a teprve rozhodná opatření vlády ve Washingtonu a vítězství na frontách znamenaly zásadní přelom ve prospěch Unie. Toto její vítězství pak upevnilo postavení průmyslových a finančních kruhů a osvobozením otroků vytvářelo podmínky pro rozmach industrializace a získávání území na Západě.

A také se hned na začátku sporu, přesněji řečeno ještě v jeho předstihu, ukázalo, že je třeba si opatřovat informace systematicky a v patřičně organizované podobě. Úkol nad úkoly přitom zněl jasně. Informace hledat a nalézat. Rychle a nepřetržitě. Stejně důležité bylo naučit se umění získané zprávy předat. Opět rychle a přesně na místo jejich potenciálního využití. Předávání informací bylo i v občanské válce obvykle považováno za nejtěžší fázi, což platilo hlavně o pozici předávajícího. Také příjemce výzvědné informace musel

být na úrovni doby. Na jedné straně musel informaci věřit, lépe řečeno žádnou nemohl jen tak lehkomylně hodit za hlavu, na druhé straně ji musel ověřovat v pochopitelné obavě, aby nešlo o záměrně podstrčenou falešnou zprávu.

Neméně důležitým úsekem v činnosti výzvědných služeb, jak na Severu, tak na Jihu, byl výklad donesené zprávy. Jelikož většina z nich – až na vzácné výjimky – přicházela jen v útržcích nebo náznacích, či dokonce jen jako dohad, dostal se příjemce k jádru věci až po jejich postupném složení do mozaiky, tedy do srozumitelného tvaru, z něhož si mohl učinit obrázek o objektu, k němuž se informace vztahovala. A konečně nelze vynechat ani tak důležitou fázi, jakou je využití zjištěných a analyticky vyhodnocených poznatků. Takto zpracovaná informace musí být včas předána k dispozici rozhodujícímu článku – tedy politickému vůdci, nebo vojenskému veliteli – a musí být užitečná. Nejde totiž o nic jiného, než o to, aby byl například nepřítelův plán útoku rychle rozpoznán, a navíc, aby každé takové hlášení obsahovalo pokud možno co nejvíce závažných prvků, které přispějí k vlastní obraně nebo k protiútoky. Zpráva typu „nepřítel udeří za tři dny“ jistě není k zahození, ale velitel potřebuje znát více: jde mu především o zprávy, které mu objasní rozmístění a sílu nepřátelských jednotek, záloh, velitelských stanovišť, plánovanou taktiku, zásobování, komunikaci a způsob, jakým jsou předávány rozkazy.

SPECIFICKÉ RYSY V USA

Zpravodajství v americké občanské válce se ovšem vyznačovalo řadou specifických rysů, jaké se v Evropě nebo jinde nevyskytovaly. Lze říci, že špioni z obou stran měli na jedné straně snazší pozici než jejich kolegové v jiných zemích – vždyť nepřátelé ve válce Severu proti Jihu byli stejné národnosti, mluvili stejnou řečí, znali své dialekty, měli společné a po generace přenášené morální kodexy, znali navzájem zeměpisnou situaci a natolik ovládali způsoby chování a vystupo-

vání na veřejnosti, že na první pohled nemohli být považováni za nějaký cizí prvek v dané společenské situaci. Na druhé straně právě skutečnost, že se oba tábory tak dobře vzájemně znaly, vytvářela řadu překážek jak ke špionážní, tak i protišpionážní činnosti. Další zvláštností byla i struktura vyzvědačů. V převážné většině se totiž jednalo o nadšence vstupující do „špionážního řemesla“ z pohnutek, které považovali za čistě vlastenecké.

K pochopení rozvoje výzvědných a protivýzvědných aktivit za americké občanské války je třeba nejprve porozumět duchu samotného konfliktu. Tehdy se projevovaly především velké vášně, a to nejen na podporu požadavků obou protichůdných stran, ale i uvnitř těchto stran. Unie byla rozštěpena mezi abolitionisty – kteří, jako například mnozí farmáři, část městské pokrokové inteligence a podnikatelé požadovali zrušení otroctví, neboť představovalo jednu z hlavních překážek hospodářského rozvoje – a tak zvané „peacenicks“, kteří chtěli udržet mír za každou cenu. Konfederaci zase dělily zhruba tři proudy: První byla skupina lidí silně přesvědčených o výlučně pojatých právech každého jednotlivého státu ve volné federaci, druhou tvořili zastánci otroctví a ve třetí se nacházeli „unionisté“ považující válku za velkou chybu. A ze všech těchto seskupení se pak přirozeně rekrutovali nejen bojovníci ve vojenských uniformách, nýbrž i vyzvědači s mnohdy svéráznou představou o špionážní či kontrašpionážní činnosti.

Řada důkazů dokumentační povahy svědčí o tom, že americká občanská válka byla ve své podstatě konfliktem amatérů. Stačí uvést, že mezi nositeli důstojnických hodností (a s nimi spojených funkčních zařazení) byla jen necelá polovina absolventů vojenské akademie ve West Pointu. Ostatní byli dobrovolníci anebo lidé dosazení do vojska z titulu svých předchozích politických postů. Nejinak tomu bylo pochopitelně i v řadách příslušníků výzvědných služeb. Jeli-kož v armádě neexistovala žádná zpravodajská složka (kromě informační v Unii, která ovšem podávala pouze zprávy

rodinným příslušníkům o jejich blízkých), nebylo jiné cesty než přijímat dobrovolníky. Toto samo o sobě bylo spojeno s řadou potíží, protože vedle jedinců upřímně oddaných věci své služby se zde nacházeli i takoví, kteří pak působili jako dvojité agenti („dubléři“), přičemž se nejedni snažili sloužit jen ze zládných důvodů.

Na samém počátku ozbrojeného konfliktu se zdálo, že úspěchy ve výzvědné činnosti jako by kopírovaly samotný průběh válečných událostí. Jižané na frontách vítězili a podobně tomu bylo i ve zpravodajské sféře. Měli zpočátku navrch z několika důvodů. Především v samotných centrálních vládních orgánech ve Washingtonu působila celá řada příznivců nebo přímo zastánců jižanského smýšlení. Není divu, že z těchto lidí anebo dalších sympatizantů s Jihem, kteří žili v hlavním městě, se pak někteří posléze nejen zapojili ve prospěch zpravodajské služby Konfederace, ale dosáhli i značných úspěchů. Dále je nutno vidět, že někteří z nich vlastně dodávali tajné informace na Jih ještě před vypuknutím nepřátelství. Dokazují to zejména osudy jejich významných představitelů, jakými byli Rose O'Neal Greenhowová a Benjamin F. Stringfellow, o nichž ještě bude řeč. Na druhé straně nejsou k dispozici žádné důkazy o tom, že by s nějakým předstihem působili na Jihu severanští rozvědčíci. První nejznámější skupina vyzvědačů Unie na území Konfederace, kterou řídila Elizabeth van Lewová v Richmondu, začala svojí aktivitu až po zahájení války, a to ještě jen z její vlastní iniciativy. Možno také konstatovat, že první akce na frontě tajné války se na Severu týkaly vlastně jen sledování a chytání jižanských vyzvědačů.

Konfederovaní získávali rovněž hodnotné zprávy od samotných unionistických armádních důstojníků a vládních úředníků, kteří rovnou odešli na Jih. A naopak platilo, že jen málo lidí tohoto významu přešlo z Jihu na Sever. S výjimkou dvou velkých útočných výpadů jižanského vojska v čele s generálem Robertem Leem na Sever, které po jeho odražení vy-

užili Seveřané k zamíchání několika svých vyzvědačů mezi ustupující, neměla Unie žádné vojenské pátrače na teritoriu Konfederace. Jižanská vyzvědná služba měla na území Severu k dispozici rovněž několik bezpečných úkrytů v podobě hotelů, restaurací, penzionů i soukromých domů.

Další zvláštností, jakou vnesla americká občanská válka do vyzvědných aktivit, byla nesporně značná účast žen, které v této náročné činnosti projevovaly nejen vysoký stupeň odvahy a obětavosti, nýbrž i důvtipu a vynalézavosti. A to na obou stranách tajné fronty. Americké ženy byly již z dřívějšíka obecně známé jako patriotky, které stály po boku mužů jak v revoluční válce proti Velké Británii na sklonku 18. století, tak i v pozdějších konfliktech, zejména jako ošetřovatelky a pečovatelky o raněné. Ale ještě nikdy předtím se neprojevily jako vysoce platné i v tak nebezpečném poslání, jaké obnáší vyzvědačství se vším, co k němu neodbytně náleží. Způsoby, jakými dokázaly dopravovat přísně tajné zprávy přímo z bojiště anebo naopak zase na bojiště, budil nesmírně velký respekt u jejich mužských partnerů, včetně nejvyšších velitelů v generálských hodnostech.

A jak tomu bylo s dobovými technickými prostředky, které mohli účastníci americké občanské války na obou stranách používat? Řeč je samozřejmě o spojovacích pojítkách, z nichž největší význam měl pochopitelně telegraf. Ale v tomto případě šlo spíše o možnosti, které měla armáda, protože špióni nemohli používat telegraf na nepřátelském území v plném rozsahu. Spíše lze říci, že využívali příležitosti k „napíchnutí“ jeho linek anebo k získání telegrafisty pro své služby. Nebylo to sice častým jevem, ale když se to podařilo, byl to ten nejefektivnější způsob získávání informací.

Lidé v první linii vojenského průzkumu se velmi brzy dovtípili, že řadu cenných zpráv lze těžit i z místního tisku. Existuje celá řada příkladů, kdy pátrači v nepřátelském prostředí skupovali noviny s informacemi vojenského či hospodářského charakteru, které pak posílali svým štábům, kde si

analytikové mnohdy mohli přečíst „věci“, které by se k nim jinak z daného regionu nikdy nedostaly. Tehdy se totiž často stávalo, že bystří a pohotoví váleční korespondenti – jinak zkušený profesionální novináři – dokázali ve svých zprávách z bojišť vskutku „vyhmátnout“ takové významné souvislosti, které vojákům (mnohdy amatérům, jak již řečeno) unikaly anebo je nepovažovali za důležité. A tak se na obou stranách zpravodajských štábů v průběhu oněch pěti let, kdy v USA trvala občanská válka, stále více osvědčoval systém pečlivého vyhodnocování novinových zpráv.

A jestliže se hovoří o technických prostředcích sloužících zpravodajským účelům, pak nelze zapomenout na fotografii, která byla tehdy již známa. V polovině 19. století, a tím spíše v době občanské války se totiž i v Americe fotografování začínalo rozvíjet a navazovat na vše, co v tomto oboru vznikalo od roku 1826, kdy francouzský fyzik Joseph Niepce přišel s první fotografií pomocí citlivého asfaltu, přes britského astronoma Johna Herschela a jeho pojem fotografie (1839) až po vynález fotoaparátu s výměnnými objektivy v roce 1851. Z fotoreportérů americké občanské války, jejichž pohotové snímky vydatně posloužily výzvědným službám, možno vzpomenout například A. D. Lytla, jenž dodával Jižanům snímky pozic unionistických vojsk ve státě Louisiana. Jeho specialitou bylo, že optiku svého fotoaparátu dokázal patřičně zaměřit na jednotlivé druhy nasazených zbraní, a dokonce i k detailním záběrům velitelů nepřítele. Zejména vynikaly jeho snímky zásobovacích vozů s dodávkami munice i potravin stejně jako jeho vlastní písemný doprovod charakterizující takticko-technické údaje vyfotografovaných zbraní a pozic, kde byly rozmístěny.

Ale ani Seveřané nezůstávali v tomto ohledu nikterak pozadu. Stačí připomenout vynikajícího profesionálního fotografa Alexandra Gardnera, kterého pro spolupráci s unionistickou výzvědnou sítí získal její první šéf – legendární Allan Pinkerton. Jeho snímky mnohdy představovaly velice vý-

znamný a také velmi přesný podklad pro tvorbu vojenských map v průběhu celé občanské války. Není bez zajímavosti, že i slavný unionistický generál William Sherman hojně využíval služeb výzvědných fotografů při svém pověstném tažení v Georgii a Jižní Karolíně na sklonku války.

Nesporně výrazným rysem v činnosti výzvědných služeb obou stran byla skutečnost, že jejich informace byla ne vždy byly na úrovni doby, lépe řečeno, nebyly stoprocentně přesné. Jako příklad lze uvést zprávu, kterou na podzim 1862 obdrželi jižanští generálové Van Dorn a Pierce od jednoho výzvědače, zrovna když se chystali k útoku na pozice Seveřanů u Corinthu ve státě Mississippi. Tato informace, která obsahovala velmi podceněné údaje o početním stavu protivníka a kterou se Van Dorn řídil, nakonec svedla generála na scetí. Na konci prohrané bitvy si Van Dorn mohl už jen s lítostí spočítat, že mu chybí 5000 mužů z původního počtu před bitvou, který činil celkově 25 000 mužů.

Pinkerton versus Greenhowová

„NIKDY NESPÍME“

Zpravodajské úsilí jak Unie, tak i Konfederace v první fázi občanské války lze charakterizovat tehdy jistě přiléhavým výrokem „příliš mnoho Indiánů a málo náčelníků.“ Ani jedna ze soupeřících stran neměla žádné výzvědné oddělení či tomu odpovídající organizační uspořádání. A oběma v této fázi chyběla efektivní možnost mít kompletní kontrolu nad činností svých agentů i analytiků, kteří vyhodnocovali jejich zprávy. Ale na Severu se přece jen profilovala jedna osobnost tajné služby, které lze s jistou nadsázkou přisoudit onen indiánský titul „náčelník“.

Kdo to byl? Předně si ukažme, co se o něm soudilo a jak byl charakterizován některými neobjektivními pozorovateli dění v tehdejší Americe, a to jak na Jihu, tak i na Severu.

„Vlastenec a zrádce, policista a kriminálník, idealista a gangster, aktivista bojující za práva dělníků a velkými šéfy najatý provokatér, obránce svobody a potlačovatel lidských práv, přistěhovalec a ochlasta, podnikavý člověk a neodpovědný dobrodruh.“

Takovými výrazy častovali současníci největšího amerického detektiva 19. století, který se vyznamenal jak v období americké občanské války, tak i při pátrání po nejznámějších bankovních a vlakových lupičích. Řeč je o muži jménem Allan Pinkerton.

Kdo se vlastně skrývá za tímto jménem? Jak se vůbec může někdo stát zakladatelem nejznámější detektivní agentury

ve Spojených státech? Jsou o tom sice napsány desítky knih, natočeny filmy, a koneckonců i on sám se později pouští do psaní knížek, v nichž vylicí své příběhy velkého pátrače po zločincích, vrazích, atentátnících, únoscích, padělatelích a defraudantech. Tak, kdo je tedy Allan Pinkerton?

Allan Pinkerton pocházel ze skotského Glasgowu, kde se narodil 25. srpna 1819 jako syn policisty. Rodina živořila, protože kvůli těžkému zranění otec již nemohl vykonávat své povolání. Mladý Allan musel tudíž záhy začít pracovat jako učedník u bednářského mistra. Ale brzy se dostal do konfliktu s místními úřady, neboť byl aktivním členem hnutí chartistů, politické organizace usilující o všeobecné volební právo a lepší životní podmínky nejchudších obyvatel. Když mu hrozilo zatčení, odjel se svojí nevěstou Joan do Kanady. To se psal rok 1842. Loď však v bouři u břehů kanadské provincie Nova Scotia ztroskotala. Zdálo se, že pouť mladé dvojice bez prostředků za oceán skončí. Allana nakonec spasila nabídka skotského přítele, aby si na živobytí vydělával při výrobě sudů pro Lillův pivovar v Chicagu.

A právě díky tomuto povolání se mladý Allan stal detektivem. Když jednoho dne v lese u Dundee vyhledával vhodné stromy pro výrobu dřevěných latí do sudů, narazil zcela náhodou na skupinu místních penězokazů při „práci“. Pinkerton o tom uvědomil místního šerifa a vrátil se s ním, aby pomohl při zajištění padělatelů. Pod dojmem zprávy o jeho čestném činu a odvaze se dva místní obchodníci rozhodli mladého Skota najmout jako vyhledávače dalších podvodníků. Pinkerton nejdříve zaváhal, ale nakonec nabídku přijal a stal se zástupcem šerifa. V této době se rovněž začínal angažovat ve prospěch černochů, kteří utíkali z otrokářského Jihu. Když ho místní pastor označil za opilce, považoval to Pinkerton za projev nedvěčnosti a malichernosti a vrátil se do Chicaga.

V tomto největším městě amerického Středozápadu vlastně krácel ve šlépějích svého otce. Úspěšně totiž zahájil novou kariéru detektiva, když na sebe upozornil především záchra-

nou dvou unesených dívek ze státu Michigan, přičemž v souboji byl nucen jednoho z únosců zastřelit. A pak si na své konto sólového detektiva „na volné noze“ mohl připsat ještě řadu dalších úspěchů včetně dopadení několika padělatelů, zlodějů a vyděračů. Když mu práce začínala přerůstat „přes hlavu“, rozhodl se založit vlastní firmu. A tak v roce 1855 vznikla v Chicagu soukromá detektivní agentura s pojmenováním The Pinkerton National Detective Agency.

Byla to vskutku vůbec první detektivní kancelář na americké půdě. Na fasádě domu, kde sídlila, stálo heslo „We never sleep“ (Nikdy nespíme) a nad ním velké černobílé oko. Toto Pinkertonovo logo se později stává slangovým synonymem pro soukromé detektivy jeho ražení.

Železnice a pošta – nejvíce vyhledávané cíle lupičů – se stávaly hlavními klienty Pinkertonovy agentury. Narozdíl od normální policie si Pinkertonovi muži získali pověst díky své houževnatosti, neústupnosti a důsledné profesionalitě. Pinkerton dbal na vytváření dokonalé dokumentace s přesnými záznamy o podezřelých a stal se prvním, kdo prosadil užití fotoaparátů k identifikaci zločinců. Jeho lidé díky svým informačním zdrojům zasahovali v řadě případů preventivně a předcházeli spáchání těžkých zločinů.

Když v roce 1861 vypukla americká občanská válka, pozval Pinkertona prezident Lincoln k sobě do Bílého domu a nabídl mu velmi významnou roli šéfa právě vytvořené Union Secret Service, aneb tajné služby Unie. Tehdy to ovšem fakticky znamenalo, že se Pinkerton stal současně velitelem dvou pátracích oddílů. Řečeno dnešní terminologií – byl náčelníkem zpravodajské služby Unie a současně náčelníkem kontrašpionáže. K tomu účelu si vybral asi 16 nebo 18 agentů, které důvěrně znal ze své dřívější detektivní činnosti.

Pinkertonovi bylo hned na začátku jeho nové kariéry svěřen mimořádně odpovědný úkol. Musel chránit Abrahama Lincolna během jeho inaugurační cesty ze Springfieldu ve státě Illinois do Washingtonu. Pinkertonovi se tehdy podaři-

lo včas odhalit a překazit vražedné spiknutí proti prezidentovi. Chicagský detektiv byl úspěšný i proto, že si dovedl vybrat vhodné lidi. Nebylo to ovšem snadné, protože samotný Washington se v té době doslova jen hemžil špiony Konfederace. Nicméně skupina, kterou si sám vytipoval jako své nejbližší spolupracovníky, ho nezklamala. Zejména to platilo o dvou tajných agentech. Jedním byl Timothy Webster. Druhého představovala žena, která vystřídalala asi dvacet různých jmen, ale nejčastěji jí říkali Kate Warneová.

Timothy Webster pocházel z anglického Newhavenu. Jako osmiletý přišel v roce 1830 s rodiči do Ameriky, kteří se usadili v Princetonu ve státě New Jersey. Ve svých jedenadvaceti letech se stal policistou v New Yorku. A vedl si velmi dobře. Záhy si ho všiml Pinkerton a nabídl mu práci ve své agentuře. Webster přijal a stal se podle vlastních Pinkertonových slov jeho nejlepším detektivem.

„Každý, kdo se setká s Websterem, musí okamžitě nabýt dojmu, že jde o muže, kterému lze věřit,“ napsal po letech Pinkerton a dodal: „A také pozná, že se každému poslání, které je mu svěřeno, hodlá věnovat doslova s posvátným nasazením.“

V první fázi svého působení u Pinkertona se Webster podílel zejména na akcích spojených s kontrašpionáží a s neutralizací snah Jižanů o diverzní akce proti Unii. Jeho největším „kouskem“ bylo nesporně odhalení pokusu o atentát na Lincolna v únoru 1861. Nově zvolený prezident měl tehdy vyjet 11. února 1861 vlakem ze Springfieldu, přes Chicago a Harrisburg, hlavní město Pensylvánie, a dále přes přístavní město Baltimore ve státě Maryland do Washingtonu, aby zde byl 4. března slavnostně uveden do prezidentského úřadu. Když ke sluchu nedůvěřivého Pinkertona docházely rozporuplné zprávy včetně vyložených výmyslů o možném atentátu na Lincolna, s předstihem vysílá právě Webstera, aby sondoval situaci se zaměřením na zvlášť nebezpečný úsek na řece Susquehanna, kdy je vlak převážen parníkovým přívozem.

Websterově skupině pěti pátračů, kde významnou roli sehrála rovněž Mary Warneová, se podařilo zjistit důležité informace naznačující možnost spiknutí jižanských fanatiků sdružených v organizaci „Národní dobrovolníci“. Vedl ji kapitán Ferrandini, jenž měl Lincolna zabít v situaci, kdy se v Baltimore budou měnit vagony za účelem zmíněné přívozové přepravy přes řeku. Pinkerton o tom dostal od Webstera telegrafickou zprávu, když čekal na příjezd Lincolna v Chicagu. Jakmile Lincoln dorazil a ubytoval se v hotelu, Pinkerton se u něj nechal hned ohlásit. To bylo 21. února 1861.

„Pane prezidente, máme informaci bez jakéhokoli stínu pochybnosti, že existuje spiknutí s cílem zavraždit vás,“ řekl detektiv Lincolnovi a dodal: „K tomuto pokusu má dojít pozítří během vaší cesty přes Baltimore.“

Tak to líčí Pinkerton ve svých vzpomínkách. Prezident tomu údajně nechtěl příliš uvěřit, ale přesto kladl řadu otázek, které svědčily, že je znepokojen. Když se však o pár hodin později objevil Frederick Seward, syn ministra zahraničí, kterého poslal generál Scott z Washingtonu se vzkazem, že vojáci mají obdobnou informaci, nechal Lincoln vše na Pinkertonovi. V doprovodu svého osobního strážce, kterým byl statný Ward H. Lamon, jeho přítel a bývalý partner z advokátní firmy, dojel bezpečně až do Baltimore. Zde za osobní asistence Pinkertona, jenž se vydával za cestujícího akcionáře Johna Hutchinsona, tajně přesedl do jiného vlaku, zatímco rodina a ostatní doprovod pokračovali podle původního programu. Mary Warneová mezitím zakoupila lístky na čtyři lůžka ve spacím vagoně. Před nic netušícími průvodčími a cestujícími vyhlášovala, že pečuje o „nemocného bratra“, neboť Lincoln převáděla zahaleného do deky. Byl to její nápad, který Pinkerton uznale ocenil. Pod dohledem osobně přítomného Pinkertona a dalších ozbrojených mužů z jeho agentury, kteří cestovali v posledním voze, pak byl Lincoln bezpečně dopraven do cíle cesty. 23. února v 18 hodin večer již vystupoval z vlaku s komen-

tářem, že je mu líto, že musel přijet do hlavního města „jako nějaký noční zloděj.“

Timothy Webster pak během války působil v Richmondu, odkud Pinkertonovi posílal cenné informace jak politického, tak i vojenského rázu. Ale to již jednal jako příslušník ofenzivní výzvědné služby. Bude o něm ještě řeč v části pojednávající o vyzvědačích Unie.

Pinkerton pak působil jako šéf nově vzniklé výzvědné a protivýzvědné organizace, která dostala jméno – jak shora uvedeno – Union Secret Service, až do roku 1862. Ale nutno dodat, že i on měl silné protivníky přímo v okolí prezidenta. Byl to již zmiňovaný generál Winfield Scott, na počátku války vrchní velitel vojsk Unie, jenž do role šéfa tajné služby prosazoval svého chráněnce, plukovníka Lafayettea Bakera, který Pinkertona neustále obviňoval z „pomalé“ práce a ze „shovívavosti“ vůči jižanským špionům. Měl tím jistě na mysli případ Rosy Greenhowové, kterou Pinkerton sice odhalil a zatkl, ale ponechal ji pouze v domácí vězení a nezakročil ani proti jejím návštěvám, když pak byla podruhé zatčena a vsazena do vězení Old Capitol Prison. A bylo také zapotřebí svalit na někoho vinu za porážku, kterou Severané utrpěli v první bitvě občanské války – tedy 21. července na řece Bull Run. A tak se rozšířilo tvrzení, že byl prý Pinkerton svým chybným odhadem početních stavů a výzbroje na straně konfedační armády částečně odpovědný za rozhodnutí generála George McClellana odložit útok na Richmond a za následné ztráty na životech vojáků Unie. Přitom se jaksi zapomínalo, že právě zmiňovaný plukovník Baker, pak generál a náčelník americké tajné služby až do roku 1867, byl pod legendou „potulného fotografa“ před bitvou u Bull Run na výzvědách jak v Richmondu, tak v okolí budoucí bitvy a podával také zprávy o tamních vojscích Konfederace. A tak se znechucený Pinkerton stáhl ze státních služeb a od roku 1863 se již opět zabýval jako soukromý detektiv kriminálními případy.

Pinkerton nejen řídil výzvědné nebo protišpionážní akce svého týmu, ale někdy se i sám odvážně pouštěl do průzkumu v hloubce nepřátelského terénu. Leckdy přitom zažil i takové příhody, že kdyby nešlo zrovna o život, tak by se dalo mluvit o veselé zábavě. Při jedné výzvědné akci v jižansky nalaďeném Memphisu ve státě Tennessee se dostal do zvlášť choulostivé situace. Zrovna si ve svém hotelovém pokoji namydil tvář pěnou a již sahal po břitvě, když se dovnitř přiřítíl černošský portýr a vykřikl:

„Pane, jestli si chcete zachránit krk, měl byste teď hned uprchnout. Už se sem ženou po schodech s provazem.“

Pinkerton mu ještě stačil hodit stříbrný dolar a neváhal ani vteřinu. Rychle se spustil po okapové rouři i s pěnou na neoholené tváři. Naštěstí měl dole osedlaného koně, a tak se mu podařilo svým pronásledovatelům ujet.

Procedura holení mu mohla být osudová i v jedné oficíně ve městě Jackson ve státě Mississippi. Holič, německého původu, ho zřejmě poznal z dřívějšíka, protože si ho stále bedlivě prohlížel.

„Nebýt vy, mysterr Pingerdon, ten snámá detektif ze Zigago?“

„Ovšemže ne,“ zakašlal Pinkerton. „Toho muže neznám.“

„Aber, to být svlaštini, já v chotel Šerman v Zigago holit mistera Pingerdon a vy nejen tak vypadat, aber i mluvit jako on,“ hlasitě vykřikoval holič před zvědavě naslouchajícími zákazníky. Není třeba dodávat, že Pinkerton musel nejen rychle opustit holičství, ale i přerušit své tajné poslání v Jacksonu a nejbližším vlakem tento jižanský stát opustit.

Velkou svízelem pro Pinkertona ovšem představovala shora vzpomínaná skutečnost, že byl náčelníkem zpravodajské služby Unie a současně náčelníkem kontrašpionáže. Projevovalo se to hlavně tím, že když jistý čas působil jako hlavní gestor získávání informací o nepříteli pro polního velitele Seveřanů, kterým byl v období 1861–1862 generál George McClellan, tak odpovídal nejen za výsledky hloubkového

průzkumu ve prospěch tohoto šéfa armády, ale i za osobní bezpečnost prezidenta Abrahama Lincolna, jenž právě za McClellana často jezdil k jeho jednotkám. Pokud se to všechno odehrávalo v době výcviku a příprav k odchodu do bojových pozic vojsk Unie, tedy v okolí Washingtonu, nebyl to nijak zvláště velký problém. Ale jakmile se unionistická armáda generála McClellana dala do pohybu směrem k frontové linii ve Virginii, byla z toho pro Pinkertona okamžitě noční můra.

Jak by mohl být i sebelepší zpravodajský odborník na zisk a analýzu taktické informace o nepříteli zároveň kompetentní v tak závažné funkci, jakou byla ochrana nejvyššího ústavního činitele v zemi? Ale Pinkerton to prostě musel zvládnout, i když zejména úzce zaměření vojenští specialisté tvrdili, že se Pinkerton právě kvůli této dvojjedinosti dopouštěl ve sféře vojenské taktické informace chyb a nepřesností, což se někdy projevovalo zejména v nadsazeném hodnocení počtu jižanských vojsk stojících proti McClellanovi. Jednou totiž Pinkerton prohlásil, že jižanský generál Robert Lee disponuje armádou o síle 200 000 mužů, zatímco jejich skutečný počet ve stejné době činil jen 80 000 mužů. V moderní době lze jistě jen stěží pochopit, jak mohli odpovědní lidé tehdy nechat na bedrech jednoho člověka obě základní složky tajné služby – tedy výzvědné a protivýzvědné služby! Ale byla občanská válka a možné tehdy bylo všechno!

Do konce svého života Pinkerton stále opakoval, že svého odchodu ze státních služeb nikdy nelitoval, až na jednu výjimku. Šlo o událost, ke které došlo 14. dubna 1865 ve washingtonském Fordově divadle. Lincoln s chotí navštívil představení veselohry *Our American Cousin* (Náš americký bratránek). Krátce po 22. hodině vstoupil do prezidentské lóže mladík jménem John Wilkes Booth v jedné ruce s pistolí značky *Deering*, zatímco ve druhé svíral dýku. Plynové světlo z jeviště zřetelně rýsovalo prezidentovu hlavu. Na ní Booth namířil pistolí a stiskl spoušť. Lincoln byl mrtev. Vedle sedí-

cí major Rathbone přiskočil k vrahovi, ale ten ho bodl dýkou. Booth pak s výkřikem „Jih je pomstěn!“ seskočil na jeviště a uprchl.

Rozčilený Pinkerton tehdy pronesl doslova historickou větu, které nebyl důvod nevěřit:

„Být v Lincolnových službách, nikdy by moji detektivové nepřipustili, aby se vůbec někdo mohl dostat do prezidentovy blízkosti.“

Kolem tohoto atentátu se tehdy rozvířily všelijaké dohady a spekulace, které vlastně přesahují až do poloviny 20. století. Faktem ovšem zůstává, že se jednalo o spiknutí. I když nebylo nikdy prokázáno, že by příkaz k fyzické likvidaci Lincolnna vzešel bezprostředně z vlády Konfederace, daleko od pravdy zřejmě nemají ti, kdo tvrdí, že v důsledku vzájemné hořkosti, která tehdy zaplavila nejen city, nýbrž i mysl řady odpovědných státníků, včetně samotného Lincolnna, jenž přece také nařídil ničivý útok proti Richmondu, aniž by bral ohled na to, zda v jeho troskách nezahyne konfедераční prezident Jefferson Davis. A tak se objevily úvahy, že přinejmenším o atentátu mohli v širším kontextu jeho přípravy vědět někteří jednotlivci z jižanské vlády, jako například prezident Davis nebo Judah Benjamin, ministr války a posléze ministr zahraničních věcí.

Spiklenecké teorie kolem Lincolnova skonu nezůstávají jen v této podobě. Dokonce proskočily názory (nebo snad fámy?), že za atentátem stál Edwin Stanton. A to už by jistě byla pořádně „silná káva“, neboť se jednalo o ministra války Lincolnovy administrativy. Napsal to americký chemik rakouského původu Otto Eisenschiml ve své knize *Why Was Lincoln Murdered?* (Proč byl Lincoln zavražděn?), která vyšla v roce 1937. Po několik desetiletí byla tato publikace velmi populární. Autor tvrdí, že se Stanton stavěl proti tomu, že Lincoln chtěl po válce zaujímat vůči Jihu umírněnější postoj. I to byl důvod, proč prý chtěl Stanton donutit Lincolnna, aby do divadla nešel, když oslabil prezidentovu ochranu v divadle

a dále, že nechal vraha Bootha utéci, ale že vzápětí zametl stopy a nechal Bootha zabít, přičemž sám vlastnoručně vytrhl z jeho deníku 18 stránek kompromitujícího textu.

Jak to tedy asi bylo? Ve druhé polovině dvacátého století se již většina historiků přiklání k výkladu, že všechno bylo naopak. Stanton údajně chtěl Lincolna od účasti na představení odradit, neboť to v dané době pokládal za nebezpečné a na důkaz svých slov ho informoval, že odvolává majora Eckerta jako osobního strážce. A Eisenschimlovo tvrzení, že Stanton neposlal telegrafické rozkazy pro strážce, aby zadržely prchajícího Bootha na cestě do Marylandu, se vysvětluje jednoduše tím, že podél silnice nebyl k dispozici telegraf. A pokud šlo o zmiňovaný deník, tak za námitku proti Eisenschimlovi posloužilo svědectví lidí, kteří znali Boothovy zvyklosti, mezi něž patřilo vytrhávání stránek z deníku, aby si napsal nějakou poznámku. Deník tak vlastně používal jako blok.

Jelikož měl Allan Pinkerton a jeho protivýzvědná služba značné starosti s průniky jižanských špiónů do politických, hospodářských a vojenských struktur Unie, kteří byli – jak shora již uvedeno – na počátku války lepšími, tak se další líčení příběhů vyzvědačů zaměří nejdříve právě na aktivity Jižanů.

OBČANSKÁ VÁLKA

Za jaké vojenskopolitické situaci se vlastně rozvíjel zápas na frontách tajné války? Vlastní boje občanské války začaly 12. dubna 1861 útokem jižanských oddílů na pevnost Fort Sumter ve státě Jižní Karolína. Prezident Lincoln povolal 15. dubna 1861 asi 75 000 dobrovolníků k tříměsíční vojenské službě a dal povstalcům dvacetidenní lhůtu, aby se vrátili do občanského života. Tato výzva však nebyla vyslyšena.

Mezi oběma znepřátelenými armádami docházelo zpočátku jen k nepříliš významným potyčkám. K prvnímu vážnějšímu střetnutí došlo 21. července na řece Bull Run, o které

již byla řeč. Tehdy proti sobě stanulo 35 000 mužů Unie pod velením generála Irvina McDowella a 20 000 Konfederovaných v čele s generálem Pierrem Gustavem Beauregardem. Ale Seveřanům se ani navzdory této blízkosti hlavního cíle jejich prvního tažení vůbec nedařilo.

Když totiž generál Irvin McDowell na Lincolnův rozkaz se svými vojáky vyrazil přímo na Richmond, měli už Jižané přesné informace o jeho postupu i o síle jeho zbraní. Zpracovaly nejen znalosti plukovníka Roberta Leea, které si předtím odnesl ze štábu Unie, ale také dovednost jižanské zpravodajské služby, která měla „své lidi“ zejména mezi ženami s přístupem ke špičkám washingtonské společnosti. Proto mohl být dokonale informovaný velitel konfederovaných vojsk, generál Pierre Beauregard, přezdíváný „malý Napoleon“, připraven se svými oddíly u řeky Bull Run na příchod McDowellových jednotek. A také je onoho 21. července 1861 dokázal zastavit a znemožnit jim další postup. Zde se rovněž poprvé proslavil jižanský velitel Thomas Jackson, jenž byl těsně předtím povýšen z plukovníka na brigádního generála.

Tehdy se to seběhlo asi následovně: McDowell si chtěl nejdříve pojistit strategicky důležitou železniční křižovatku v Manassasu, ale tam již čekali – jak řečeno – jižanští obránci. Seveřané byli proto nuceni přenést těžiště útoku na levé křídlo Jižanů. Nejdříve se zdálo, že se jižanské oddíly zachvěly pod nápořem mocného úderu, ba dokonce, že projevují náznaky rozdrobení. Mnozí z jejich mužů se již dokonce dali na útěk na hřeben kopce zvaného Henry House Hill. Ale právě tam již stála připravená Jacksonova brigáda. Jižanský generál Barnard Elliot Bee nasazoval veškeré úsilí, aby kolísajícím vojákům vrátil morálku, a proto vykřikl:

„Tam stojí Jackson jako kamenná zeď. Virgiňané, tam se sešikujte!“ Údajně to měla být tato verze, proč se Jacksonovi začalo říkat „Stonewall“, čili „Kamenná zeď“. Ale v pozadí tohoto výkladu se schovával ještě jeden, který ovšem nepostrádá ostent. Generál Bee se prý rozhněval, když viděl, že

všechno kolem je v pohybu a Jackson zaujímá postoj vojévůdce pasivně stojícího jako socha. Zda-li svůj výkřik o „Kamenné zdi“ chápal jako výtku, nebo naopak jako výraz úcty ke kolegovi, zůstává nezodpovězenou otázkou.

Ale nechtě je to tak, či onak, v kronice občanské války zůstává zlatým písmem zapsáno, že Jackson se svojí „Virginskou brigádou“ vskutku vydržel několik opakovaných útoků Seveřanů. Přezdívka, kterou si vysloužil za svoji neústupnost, mu pak vydržela po celou dobu jeho působení v občanské válce. A v říjnu téhož roku byl povýšen do hodnosti generál-majora. Když se pak z údolí řeky Shenandoah přiřítla posila jižanských vojsk v čele s generálem Josephem Johnstonem, bylo o vítězství v této první větší bitvě Jihu proti Severu rozhodnuto. Pro státy Unie to byl šok, který ovšem působil jako první vážná varovná lekce, že se Jih nevzdá tak snadno, jak si na Severu mysleli.

„Dejte mi 10 000 čerstvých vojáků a zítra budu ve Washingtonu,“ prohlásil u Bull Runu vítězný velitel Jackson „Stonewall“. Prezident Davis však tuto nabídku odmítl. Byl přesvědčen, že Sever je na kolenou, a že tudíž nemusí dále plýtvat lidmi ani prostředky. Za první vítězství totiž musel Jih zaplatit ztrátou 1982 mužů, zatímco ztráty Seveřanů činily 2708 mužů. Ve světle této jasně porážky Seveřanů se prezident Abraham Lincoln rozhodl jmenovat novým vrchním velitelem vojsk Unie teprve čtyřiatřicetiletého generála George McClellana. Dal mu k dispozici právo zvýšit stav pozemní armády na 100 000 mužů anebo i více, podle toho, co uzná za vhodné. Takové číslo samozřejmě představovalo vůbec největší armádní kontingent, jaký kdy byl na západní polokouli v jedné zemi vůbec soustředěn.

Seveřané se ještě v roce 1861 pokusili o několik sondážních útočných akcí, kterým se říká „průzkum bojem“ ve velkém, a sice na západ od Appalačského pohoří, přesněji řečeno na pomezí států Kentucky, Indiana a Missouri, tedy v oblasti vzdálené asi 2000 kilometrů od Richmondu. Byla to rovněž

Toto je pouze náhled elektronické knihy.
Zakoupení její plné verze je možné v
elektronickém obchodě společnosti eReading.